

AMICULU FAMILIEI.

FOIA SEPTEMENARIA

PENTRU

INSTRUCTIUNE si DISTRACTIUNE.

Va ești in fie-care septemana odata — Marti'a. — Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu intregu e
4 fl. v. a. [10 franci — lei noi] pre unu cursu semestralu **2 fl. v. a. [5 franci — lei noi.]**

Catev'a cuvinte asupr'a cestiunei femeiloru.

(Continuare.)

La compunerea codicelui civile a Franciei au influentiatu idei sinistre fația de cestiunea femeiloru. Datatorii de tonu au fostu parte fideliu legiloru seci si inconviene a Romei veche, parte invetiaceii lui Montesquieu, parte érasiu apostolii ideieloru sensualistice ale seclului alu optu-spre-diecelea in frunte cu Bonaparte, inimiculu celu mai espressu a libertatiei femeiloru. Cu o ocaziune Bonaparte cu acestea cuvinte a inchiatu discussiunea asupr'a cestiunei femeieloru: „Unu singuru lucru sciú, care este contrariu spiritului francesu, acel'a adeca cá femeia se póta lucrá liberu ce'a ce va vré ea?” Cu alta ocaziune a poftitu cá notariulu publicu, cu ocaziunea inchiarei contractului de casatoria, cuvintele: „*Femeia se se téma de barbatu!*“ se le esprime cu unu tonu respicatu si intr'unu modu serbatorescu, — cá asié aceste cuvinte momentóse se se imprime adéncu in anim'a femeiei.

Dupa ast'feliu de precedentia cu totu dreptulu urméza teorem'a pusa de Bonald in tempulu restauratiunei: „Barbatulu si femeia nu suntu egali si nici ca potú fi candu-va egali.“

Dupa acestea ni se pare ca amu fi afluu definierea cercata — baremi incátu pentru trecutu.

In universu se afla unu numeru mare de cometi-laturali séu lune a caroru menire este cá se se invértiasca in giurulu cometiloru principali si se formeze convoiulu acestor'a; — acést'a este si rol'a lunei fația de pamentulu nostru. — Chiar' asié si in lumea ideala: lun'a barbatului este fe-

meia. Cunóscemu cometu cum e de esemplu Jupiter, care are patru lune — acést'a e icón'a poligamiei.

Se cuprindemu intr'un'a celea díse mai inainte. Desi Crestinismulu a contribuitu multu la redicarea femeiei, totusiu tóte veacurile trecute au fostu de opiniunea ace'a ca femeia e o fientia inferióra si subordinata. Admissibila e acést'a opiniune si acum in veaculu alu noue-spre-diecelea?

Legile aduse pre bas'a acestei opiniune tractéza pre femeia cá si pre o fientia inferióra si subordinata.

Potu remané in vigóre aceste legi si in veaculu alu noue-spre-diecelea?

In ce pusetiune se afla femeiele in dílele nóstre?

Pentru fetele tenere nu este invetiamentu publicu, cursu de instructiune speciale; fora de casatoria ele nu potú a-si sustiené viétia, — ér' a se casatori nu potú fora de zestre. Maritate fiendu, ele nu-si potú stapéni legalmente averile lorú, nici nu sí le potú doná nici a-si le adauge; — oprelisce vecinica impiedeca nisuintiele si voientiele lorú. Cá mame nu au drepturi circumscrise prin lege intru educatiunea fiiloru lorú, nu-i potú dá in casatoria nici a-i oprí dela ace'a, — nu-i potú departá dela cas'a parentiesca neci a-i retiené intru-ace'a. Cá cetatiene a statului nu potú fi tutorele orfanilorú nici marturele testamentelorú.

In clas'a muncitoriloru femeiele se impartescu in sórtea cea mai amara. Asupr'a lorú cade tóta ingrigirea prunciloru naturali — tóta rusinea pecatului comissu din patim'a sensualitatiei! — Dar' neci in clasele mai avute inca nu-su totu-de-un'a pré fericite. Cea mai mare parte a lorú, in urm'a defectuósei educatiuni in care au fostu imparasite,

nu-su in stare de a conduce educatiunea prunciloru lor, nici de-a ajutá pre barbatu in agendele s'ale, — pentru ace'a le mistue urítulu, le omóra trândavi'a si ele inesele devenu prada pasiuniloru naturalmente escate din acést'a nelucrare.

Acum'a vene intrebarea ca legala si necesara e acésta subordinatiune?

Inimicii femeiloru asié ratiocinéza: femeia se supune barbatului, pentruca e obligata a se supune; si acestu obligamentu de supunere se comproba chiar' prin ace'a ca ea dela inceputu s'a supusu si astadi inca se supune. — Asiedieméntulu umanu sustatoriu din inceputulu veacuriloru chiar' si numai prin acést'a inca se dovedesce a fi lasatu de Domnedieu; si subordinatiunea continua e femeiei e subordinatiune ecuitabila, pentruca prin ea se compróba debilitatea fientiei subordonate. Prin urmare insusi Domnedieu a lasatu cá femeia se fia subordonata barbatului; si acésta subordinatiune chiar' asié corespunde naturei fientialoru cá si vointiei puterei creatóre a loru.

Invetiaceii usiorateci ai seriosiloru omeni teoretici, omenii de lume spriginescu acésta teoríá prin sarcastic'a adoratiune in care impartesiescu pre femei. Densii provocându-se la gratiile femeieloru protestéza contr'a a ori-ce imbunatatíre a sortiei femeieloru; cáci dupa densii: a instruí si a redicá pre femei, insémna a le despoiá de podóbele loru, pentru ace'a nu se invoiescu cá se li se strice jocariele. Credintiosi ideiloru lui Rousseau, densii nu recunoscú femeiei alta missiune decátu ace'a de a placé barbatului, pentru ace'a tractéza pre femei cá si pre nesce flori, caror'a adese-ori le asemenéza, le amirósa profumulu, se delectéza in frumseti'a faciiei loru si apoi le arunca dela sene, indata ce incepu a se vescedi. Numai ca doua din trei parti a vietiei femeiloru se petrece asié ca séu inca n'au séu deja si-au pierdutu gratiile; si asié pusetiunea femeieloru se póte caracterisá prin doue cuvente: de-o parte *asceptare*, de-alta parte *regretare*.

Pentru sustinerea teoríei desvoltate aici se face provocare la doue principia sacre. „Restornati si reformati totulu voi ómeni ai progressului, noi pasimú pre urmele parentiloru nostri: *noi suntemu omenii traditiunei*. Faceti din femeia barbatu, noi sustinemu diferinti'a care o a stabilit'o Creatoriulu: *noi suntemu ómenii naturei!*“

(Finea va urmá.)

IFIGENI'A in TAURI'A

Tragedia in V acte.

— Dupa Euripide. —

Actulu III.

SCENA I.

Oreste si Pilade (legati cu manele la spate) Ifigenia.
Servitórie.

Ifigeni'a (catra servitórie.)

In ordine se mérga lucrulu, observati.

Voi doue, p'acesti tineri indata-i deslegati;

Ér' voi pregatiti altariulu, precum usulu recere.

(Catra Oreste si Pilade.)

Vai, cine v'a fostu mama? Amaru de-acea muiere!

Cine v'a fostu parinte? si sora scumpa, cine?

Serman'a, ce frati mândri va pierde adi prin mine!

Ah, cine e in stare se védia 'n venitoriu?

A dieiloru vointia nu este moritoriu

S'o scie, nici perirea-si s'o védia inainte,

Cáci sórtea o ascunde de-a nóstra slaba minte.

Din ce locu sunteti óre, drumari nenoroceiti?

Ce lunga-i departarea de unde voi veniti!

Si acum aveti de-a merge p'o cale si mai mare:

De unde 'n ast'a lume in veci nu-i re'nturnare...

Oreste.

De ce suspini, muiere! si plângi a nóstra sórte?

Nu-i intieptu ace'a, ce 'n or'a grea de mórte

Vré se-si aline fric'a cu plánsu si lamentare.

Durerea lui devine cu multu ast'feliu mai mare,

Si mórtea totu sosesece, nu vré a 'ntardiá.

Mai bene-i sórtei grele drumu liberu a-i lasá. —

Deci pentru noi nu plange. Noi scimú ce sórte vine

Asup'r'a nóstra 'ndata; cunóscemu usulu bine.

Ifigenia.

Dar' dintre voi, Pilade pe care-lu numescu?

Acést'a mai 'nainte s'o sciu fórte dorescu.

Oreste.

Acest'a-i dinsulu, éta, a sci déca voiesci.

Ifigenia.

Si patri'a lui care-i din tierile grecesci?

Oreste.

Si ce folosu avé-vei sciindu aceste tóte?

Ifigenia.

Frati buni sunteti, de-unu sânge? séu numai
[amici, póte?

Oreste.

Frati buni, dar' nu de-unu sange, numai prin amicá

Ifigenia.

Alu teu iubitu parente ce nume ti-a datu tie?

Oreste.

Adeveratu-mi nume adi e „nefericitu“.

Ifigenia.

Ace'a-i vin'a sortei. Eu altu nume-am doritu.

Oreste.

Morindu fora de nume, nu voi fi 'n rîsu luat.

Ifigenia.

De ce te-ascundi de mene? Asié esti de 'ngâmfatu?

Oreste.

Nu — numele, ci trupu-mi ai dóra se-lu jertfesci.

Ifigenia.

Ascunde-vei si-aceea, din care orasiu esti?

Oreste.

La ce si 'ntrebi de-aceste, candu scii cá am se moru?

Ifigenia.

Dar' ce te-opresee ore, se-mi implinesci unu doru?

Oreste.

A mea patria scumpa e Argosulu frumosu.

Ifigenia.

Pe diei te rogu, o, june! esti tu chiar' din Argos?

Oreste.

Acolo in cetatea Micen'a m'am nascutu.

Ifigenia.

Dór' esti fugariu? De-acasa se víi ce te-a facutu?

Oreste.

Cu voi'a, si de sila p'aici eu ratacescu.

Ifigenia.

Deci spune-mi-vei ceva ce-a sci de multu dorescu?

Oreste.

Asié, cum voiú sci, numai in starea-mi neferice.

Ifigenia.

Ah! Domnedieu te-aduse din Argos deci p'aice.

Asié cugeti tu; inse eu am alta parere.

Cunosci Troi'a vestita?

Oreste.

Da, o cunosc, durere!

Mai bine n'asiu cunósee de locu nici alu ei nume

Ifigenia.

Se spune, cá elenii au sters'o de pe lume.

Oreste.

Intr'adeveru, asiá e. Adi Troi'a nu mai este.

Ifigenia.

Despre Elen'a mandra aúdit'ai cev'a veste?

Venit'a de nou óre acasa la barbatu?

Oreste.

Venitu, . . . si-o sora scumpa din viétia mi-a luat.

Ifigenia.

Si unde-i? — Ea stricá, vai! si-a mea viétia buna.

Oreste.

In Spart'a cu barbatu-i traesce impreuna.

Ifigenia.

Ea fú blastemulu Troiei, si-a 'ntregi Greciei jele.

Oreste.

Dar' nunt'a ei asupr'a-mi avú urmari mai grele.

Ifigenia.

Sosit'a dela lupta a Greciloru armata?

Oreste.

La ce asié cu graba me 'ntrebi de tóte-odata?

Ifigenia.

Asiu vré se audu tóte pan' te-affi inca viu.

Oreste.

E bine, 'ntreba dara; voiú spune totu ce sciu.

Ifigenia.

Augurulu vechiu, Calchante, din Troi'a a venitu?

Oreste.

Se spune prin Micen'a, cá dinsulu a moritu.

Ifigenia.

Ah, fórté bine mi-pare! — Si-alui Laertes fiu?

Oreste.

Elu n'a sositu acasa, dar' spunu cá inca-i víiu.

Ifigenia.

O! de-ar' perf; acasa in veci se nu ajunga!

Oreste.

Nu-lu blastemá, cáci sórtea cumplitu spunu cá
[lu-alunga.

Ifigenia.

Dar' fíiulu Nereidei, Achile, ce mai face?

Oreste.

Elu a cadíutu in lupta; de multu in mormentu jace. —
Dar' cine esti tu óre, ce 'ntrebi aste de mine,
Si-a tierei mele lucruri le scii asié de bine?

Ifigenia.

De-acolo sum venita si eu in asta tíera.

Oreste.

A sci aceste tóte cu dreptu doresci tu dara.

Ifigenia.

Da regele ferice cum duce traiulu seu?

Oreste.

Acel'a nu-i ferice pre care lu-cunosc eu.

Ifigenia.

Te 'ntrebu de Agamemnonu, de ducele vestitu.

Oreste.

Nu sciu... lasamu aceste... destule am vorbitu.

Ifigenia.

Pe diei te rogu, raspunde-mi; o! fá-mi atát'a bine.

Oreste.

E mortu; si o fíntia a dusu inca cu sine.

Ifigenia.

Elu a moritu? vai mie! — Ce mórté a avutu?

Oreste.

De ce suspini cu gele? Ti-a fostu dór' cunoscutu?

Ifigenia.

L'am cunoscutu din nume. Erá omu in potere.

Oreste.

Elu a moritu prin sila, ucisu de-a s'a muiere.

Ifigenia.

Suntu demni de lacrimi ambii, si elu, si a lui sógfa-

Oreste.

Dar' nu întrebá mai multe . . . fă-mi asta bucurfa.

Ifigenia.

Muirea lui traesce? — atât'a vréu se sciú.

Oreste.

E mórtá. A ucis'o chiar' propriulu ei ffu.

Ifigenia.

Si pentruce chiar' fiulu? — O sórte blastemata!

Oreste.

Cá se resbune mórtéa iubitului seu tata.

Ifigenia.

O, ce cumplita fapta! si totusiu justa fórté.

Oreste.

Asié-i; dar' fiulu totusiu e pedepsitu de sórte.

Ifigenia.

Agamemnon lasat'a vre-unu ffu inca pe lume?

Oreste.

O singura copila; Electr'a-i alu ei nume.

Ifigenia.

De fiic'a lui jertfita s'aude ceva veste?

Oreste.

Atât'a se sci, numai, cá dins'a nu mai este.

Ifigenia.

Amaru de ea si-acel'a, ce viéti'a-i-a curmatu!

Oreste.

Elu a muritu prin sóci'a-i p'ascunsu assasinatu.

Ifigenia.

Dar' fiulu mai traesce, ce maic'a si-a ucisu?

Oreste.

Traesce, vai de sórte gonitu, cá unu proscrisu.

Ifigenia.

Adio deci, negre visuri! sunteti insielatóre.

Oreste.

Cá visurile nóstre, asié-su de-amagitóre
Si-a ceriului fiintie ce credemu intiepte...
Urmâmu ale loru svaturi, si 'n locu se ne îndrepte
Spre calea fericirei: ne ducu dreptu la pierdiare.

Ifigenia.

Me ascultati; amflat'am unu modu bunu de scapare.—
Voesci se mergi in Argos de mine adi trimisu
Cu-o mica epistola, ce-unu prinsioneriu mi-a scrisu
(Avendu de mine mila, sciendu cá-alui mórté
Nu eu am hotarit'o, ci legea crudei sórte)?
Pe cine-va cu dens'a de multu vreu se trimitu
S'o duca la vre-unulu din cei ce m'au iubitú
Si suntu inca 'n viétiá; dar' n'am avutu pe cine.
Fiindu tu din Micen'a, si cunoscându pré bine
Pe toti ai mei de-acolo: te dú cu ea indata,
Si iá din a mea mana viéti'a-ti, dreptu respata.
Ér' soçiú-ti remané-va, conformu legei din tíera,
Si pe altariulu dínei jertfítu elu va se piéra.

Oreste.

Suntu bune tóte; un'a n'ai dis'o, numai, bine:
Cá eu se scapu, ér' dinsulu se móra pentru míne.
Eu l'amu adusu cu barc'a-mi in estu abisu de jele,
Elu a venitú, cá prietinu fidelu in tempuri gíele;
Ar' fi deci cu dreptate rugarea-ti s'o 'mplinescu,
Se scapu eu, si pe dinsulu in reu se-lu parasescu?
Dà-i lui mai bine cartea s'o duca in Argosu,
Si me omori pe mene p'acestu altariu sangiosu.
Nu-i mai misielu, ci omulu, ce-si scapa a s'a viétiá,
P'aniculu seu lasându-lu intr'a perirei cétia,
Ér' elu asié amicu mi-e in lumea viforósa,
A_cui viétiá mi-esté cá-a mea de pretiósa.

Ifigenia.

Modelu de amicia, cum nu e pe sub sóre!
O! sufletu nobilu! cine ti-a datu viétiá óre?
De-ar' fi 'n simtiri cu tine si-acel'a de o séma,
Ce s'a nascutu pe lume cu mine dintr'o mama!
Cáci si eu am unu frate... de-aici inse-i departe!—
De vrei, deci, alu teu prietinu se duca asta carte,
Si tu se mori: e bine: se fia cum doresci.
O! mare ti-e iubirea, ce pentru elu nutresci!

Oreste.

Si cine va fi 'n stare p'altariu se me jertfésca?

Ifigenia.

Eu ins'a-mi. Asia cere stapan'a mea cerésca.

Oreste.

Ce detorintia crunta, nedémna de-o muire!

Ifigenia.

Dar' s'o 'mplinescu silita-su de-a legiloru putere-

Oreste.

Fiindu femeia slaba, versi sange barbatescu.

Ifigenia.

Ba eu cu apa, numai, victimele stropescu.

Oreste.

Ucigatoriulu cine-i, de-mi iertj asta intrebare?

Ifigenia.

Suntu colo ei in intru, cari au acea chiamare.

Oreste.

Ce locu va primí 'n sine pe-alu meu trupu repausatu?

Ifigenia.

Unu focu santu colo 'n templu, si-unu patu de
stânci formatu.

Oreste.

O! candu m'aru puté pune a mea sora 'n mor-
mentu!..

Ifigenia.

In dar' oftezi, ori-cine se fii tu pre pamentu,
Cáci sor'a t'a-i departe de-acestu plaiu de suspine.
Fiindu inse cá si tu din Argos esti, cá mine,
Incâtu se póte, mórtéa-ti voiú face-o mai voiósa.
P'alu teu mormentu voiú pune cununi de flori
frumóse,

Si trupu-ti mortu voiu unge cu-oleiu mirositoriu.
 Ér' susu, unde vei arde, p'altariulu lucitoriu
 Versávoiu miere scumpa culésa de albine
 Din sinuri odoróse de flori de prin gradine. —
 Acum'a me ducu inse, si-aducu acea scrisóre,
 Ce 'n Argos va se duca adi sciri veselitóre.
 Celui ce-mi este 'n lume mai scumpu si mai iubitu.
 O! ce placeri sémți-va alui sufletu ranitu
 Candu va aflá cá-i v'fia fiinti'a adorata.
 Pe care elu o crede de multu inmormentata.

(Ese.)

SCEN'A II.

Oreste si Pilade.*Oreste.*

Consémți si tu, Pilade, cu mine?

Pilade.

Nu sciu, dieu :

La ast'a intrebare se-ti dau respunsu e greu.

Oreste.

Muierea ast'a cine-i? Ce bine-a pronuntiatu
 A tiei nóstre limba! Si cum ne-a intrebatu
 De luptele troiane: de-a ceteloru sosire;
 De-Achile si-Agamemnon, acui nenorocire
 Adéncu pareá c'o simte; de-alui fii si soáa...
 Si dins'a e din Argos, precum imi pare mie;
 Alt'cum nu te-ar' trimite acolo cu scrisóre,
 Si intrebári atatea la ce-ar' fi facutu óre,
 De n'ar' interesa-o a Greciei giurstari?

Pilade.

M'ai prevenitu, Oreste. A regiloru misicari
 Le scie lumea tota. Ea inse mi-se pare,
 C'a mai vorbitu de ceva . . .

Oreste.

Te-ascultu cu incordare.

Pilade.

Ar' fi uritu, se mori tu, si eu se mai traescu.
 Cu tine-aici venit'am, cu tine si voescu
 Se moriu p'altariu; cáci alt'cum misielu voiu fi numitu
 De Argosulu cu deluri si vai impodobitu.
 Rei multi se afla 'n lume; voru crede despre mine,
 Cá mi-am scapatu viéti'a, lasandu-te pe tine:
 Séu cá 'n abisulu mortii te-am aruncatu chiar' eu:
 Se scapu ast'felu de tine, s'ajungu la tronulu teu,
 Pe sor'a t'a de-acasa luandu-o de soáa,
 De-aceste vedi, 'mi-e frica me temu de calumnía.
 Nu, nu e cu potintia, amice, se nu moriu
 Cu tine impreuna p'altariulu ardietoriu.

Oreste.

Frumosu vorbesci; dar' sórtea caduata-asupr'a mea
 Am singuru eu s'o suferu. Cu multu ar' fi mai grea

A mea nenorocire, candu si tu ai mori.
 Ce dici tu, cá te 'nfrica, aceea o-asiu patí
 Si eu, mergúndu de-aice acasa fora tine.
 Conserva-ti deci viéti'a, si lasa-me pe mine.
 Gonitu mereu de chinuri: eu vedu mai multu unu
 bine,

Decátu unu reu in mórte. Tu esci mai fericitu;
 Ai casa onorata, si nume stralucitu.
 A mea onore, inse, cu sange e petata,
 Si cas'a-mi stramosiésca desiérta, ruinata.
 Mergi, iá pe a mea sora, ca o iubesci ferbinte,
 Si devenindu prin dins'a la fii mai multi parinte:
 Traí-va si-alu meu nume; famili'a-mi strabuna
 Nu va fora sementia din lume se apuna.
 O! dute dar', amice, in Argosu si me lasa;
 Si-acusi, sosindu in pace l'a-ta dorita casa:
 Te rogu p'acésta drépta iubita, amicala,
 Se-mi faci unu mormentu*) mie, si-o pétra mor-
 mentala,

La care si-a mea sora se-si dea tributulu ei:
 Se-si dea a s'ale lacrimi, si crinii subtirei.**)
 Se-i spuní, cá-am caduutu jertfa p'acestu pamentu
 barbaru

Prin o muire greca, pe unu sangiosu altaru;
 Si pan' vei fi 'n viéti'a, se nu o parasesci,
 Desierte se remana a ei curti stramosiesci.
 Remasu bunu, celu mai sinceru si scumpu amicu
 alu meu!

Ce-ai fostu totu lánge mine si in bine si 'n reu.
 Pe mene alui Phoebus cuventu m'a insielatu,
 Si vai! din tiér'a-mi scumpa aici m'a alungatu,
 Se suferu astadi pentru a mamei crunta mórte
 Pedépsa mesurata asupr'a mea de sórte.

Pilade.

Mormentu frumosu avé-vei precum anim'a-ti cere;
 Si-a ta iubita sora luandu-o de muire,
 Nu voiu, amice scumpe! s'o parasescu nici-candu,
 Ursit'a de va cere se lasi acestu pamentu.
 Dar' nu te-a pierdutu inca cuventulu auguralu,
 De si stai forte-aprópe de-alu mortii negru malu.
 In starea-ne grozava destinulu pote 'ndata
 S'aduca vre-o schimbare de noi nici cugetata.

Oreste.

Destinulu nu-mi ajuta mai multu nimica mie;
 Muierea, ét'o, 'ndata sosescé din chilfa.

(Finea actului III.)

*) Elenii din vechime credeau, cá spiritele celoru inmormentati nu potú intrá in locul fericirei (Tartaru), ci trebuie se retacésca 100 de ani pre marginile riului Styx. Pentru ace'a, déca cene-va moriá in tiéra straina si corpulu lui nu se poté aduce acasa spre inmormentare: cei de-acasa faceau pentru dinsulu unu mormentu golu, si esecutáu tóte ceremoniele inmormentarei, crediendu cá prin acést'a spiritulu mortulu va poté patrunde la locul de repausu.

***) Taierea perului la elenii antichi erá unu semnu esternu alu doliului.

CIARD'A ALBA.

(Resumatul.)

(Fine.)

Cantulu alu IV. Chibzueli. Copii vedindu acést'a devinu fórte curiosi, se mira si îndémna pre betranu se-si continueze naratiunea. Betranulu inse nu le respunde mai multu tempu; elu se parea confusu. Erá dela natura cá m ciudatu betranulu si copii se temeau se-lu necájésca multu cá se le enareze mai departe. Copii judecara dupa mintea lorú cá: porcariulu celu avutu nu a mai veditu sórele decându odata a apucatu a intrá în ospetaria. Apoi pétele de sange, despre cari dise betranulu cá le-a veditu, — ce voru fi insemandu? Si mancaréa cea buna, de care si acum i-e grétia la betranu, ce au potutu fi, de l'au apucatu frigurile cele rele?! Betranulu caletoria la Pest'a. Indata ce a máncatu a si esitu din „ciarda“ la aeru curatu cá se respire mai usioru. Pána ce ajunse in Pest'a uitá si de friguri. Betranulu dupa unu tardu dise:

„Dar' dragii mei acuma destulu v'am povestitu
De spus'a mea cea lunga sum tare ostenitu,
Voiescu se mai resflu si se me odichnescu
Si alta data érasí, de vreti ve povestescu!“

Ce e dreptu betranulu érá ostenitu, cá se vedea pre elu, — copii superati se ducu si-lu lasa in pace cá sciaiu cá ori cátu voru stá de elu totusi acum nu le va mai spune nimic.

Se departara deci copii si se pusera pre chibzueli cá óre ce va fi patitu bietulu betranu. In urma ajungu copii la conclusiunea ace'a cá pre porcariu de buna séma l'au ucisu, cáci alt'mintrea nu ar' fi dísu catra betranu cá se se culce afora in caru. Betranulu nu a votitu se le spuna secretulu acest'a, dar' copii l'au aflatu din vorbele lui:

„Cáci povestindu ni díse cá s'au minunatu
Cum a potutu se scape din cea odaia chiar'

In care elu dormise mai desu cá celu porcariu.“

Apoi mai adaugându si ace'a: cá a veditu péte de sange, cine nu ar' întielege cá nu s'a comisú unu omoru. Apoi máncarea spurcata de care povestíá cu atât'a grétia? — Asié 'si chibzueliá copii totu lucrulu si in adeveru cá nu se insielara. — Ni se parea, dica ei, cá vedemu inaintea ochiloru, pre porcariu, intinsu pre pamentu si scaldatu in sânge. Vedeam cá a avea pre hangioic'a venindu cu cutífulu se taia o bucata din omorulu celu grasu. Ba chiar' scártieit'u'a cutitului se parea cá o audiámu:

Asiá ne iritáse povestea ce-audiásemu

Incátu in modulu est'a visându o talenisesmu.

Curiositatea lorú érá mare, cáci nu sciaiu cumca cándu si cum a datu betranulu de veste cá ce felu de mancare a mancatu? Cum a esitu la lumina omorulu? cum s'a sevêrsitu? prin cine si unde?

Abia ascépta copii se se védiá in casa la hólteiulu glumetiú. Se si aduna in a dou'a di de catra séra cá se scírícésca totulu cum s'a intemplatú si se védiá cá óre bine au chibzuitu ei.

A dou'a di intramu la betranulu si cea ce antáia vorba a nóstra fú cá asiá s'au intemplatú tóte precum ni-am chibzuitu noi? Elu tresari. Póte cá i veniá in minte papricasiulu si se infiorá a ni descrie crânce 'a fapta:

„O minte cá a vóstra — a dísu — chiar' candu éram
Barbatu in tóta firea, ce-i dreptu eu nu aveám.“

Incepe a ni spune cá omorulu a fostu asiá precum am eugetatu noi; dar' spune cá despre fapta fórte tardu a aflatu ceva, si dise érasí laudandu-ne „gerimea mintiei:

„Apoi se dica omulu cá nu e propasire,
In neamulu depre lume si-'n omenésca fire.
Voi nisce copilandrii pre nicairi ámblati
Mai bene cá patíiti, de-atuncia, eugetati!“

Betranulu începú a laudá érasí vremile de acum, dar' nu se mirá totusiu tare, cáci dice: cartile de-acum spunu trecutulu intregu si asiá din patianiile altor'a invetiati si voi. In vremea mea érá greu de a íavetiá asiá ceva din carti, cá nu aveamu tempu, ba de ai' si invetiatu ori si cátu, din cartile betrane nu te-a 'si propopsitu.

Tenerii audiendu érasí de aceste nu ma poturá se-lu asculte, cáci se temeau cá va rataci dela calea apucata si nu le va descoperi nimic. Elu totu spune mereu acum despre drotulu maestrítu, acum despre aborulu celu clocotindu, care misica carulu de focu.

Elu inse ne mai spuse de-a nóstra vértosia
De nou'a, romanésca, slavita vitegia.“

In urma multiméa Domnulu copii 'lu adusera acolo de 'si ispraví povestí'a inceputa.

Cantulu alu V-lea. Descoperirea. „Intorecându-me din Pest'a — urmá betranulu mai departe — 'mi uitai de gréti'a de mai inainte si uitându si de frigurile, cari me luasera din papricasiulu celu grasu, me abatui érasí pre la „ciarda' a alba“. O multime de trasuri cu negotiu éráu acolo:

Cáci pre atunci negotiulu pre cara se facea,
Si carausii nostrii departe se ducea.“

Celui mai de frunte dintre carausi i se furasera caii si asiá toti tovarasii zabovira cautându caii cei pierdati, — dar' indesiertu. Toti erau superati, injurându si facându sgomotu.

De-odata amutiesce sgomotulu si se audi vócea hangialui, care dise cá unu trecatoriu calaretiú i-ar' fi spusú cá a veditu doi cai caduti in laculu din apropiare si acolo 'su námoliti, dar' nu-su togmai morti, si déca voru grabí cu totii e sperare cá i voru poté scóte vii.

Pornira carausii cu paru si cu prajina
Eu remasei in ciarda punéndu-me la cina.“

Betranulu tusi una, si indata de pre faci'a lui se potea ceti o uimire. — Tenerii stau gata de a audi din nou minuni. Eráu nerabdatori, voindu a scí cum a scapatu bietulu betranu din unu nou periclu. „cáci“ diceau copii:

„Cáci pricepusemu bine cá carausii toti
Din ciarda-i departa-se parecíia cea de hoti.“

Dupa ce mai resuflă betranulu pușinu începû de nou a spune:

„Că nu-mi ținea mâncarea; vocea cea ragusita din noptea de mai înainte mi se parû că o auziu din nou. Mi veni in minte — dise betranulu — da de hangiu lu anume vofitu cu o mintiuna se departeze pre toti cei alalti ca auzi, că asiă se me pōta omorî si pre mene că pre porcarulu cel'a. Me uitai la hangiu si la soçi'a s'a si me cōbrinse unu fiuru rece, ca dēca me voru prinde in mâna dieu nu voiu scapă. Ei me intrebara ca cându me voiu culcă, ba hangiu lu me sileă se me culcu indata, diei du că soçi'a lui e ostenita si ar' vrē se se odichne . . . Mintea mi se turbură, — tremurām că frundi'a in totu launtrulu meu. Era 'mi veni in minte porcarulu. Hangiu lu eră cu cutitulu in mâna; eu am pnceputu indata că ce au de gându se face. Sēr'a se apropiă, si in totu minutulu cugetām că 'mi va trece cutitulu p. . . gâtleju. Ventulu suflă. Hangiu lu esi afara:

„Indu catra hangioica: „prē multu am zabovitu,
A temu că-su carausii si noi n'am ispravitu.“

Nu mi trebui alt'a, 'mi eră destulu a audi cuvintele acēste, că se mai nebunescu de frica. Me rapedu din casa că fulgerulu si esindu apucu la fuga că unu iepure. Hangiu lu vine si spune că nu-su carausii ei nu-mai ventulu a facutu acestu sgomotu. Hangioic'a sbieră dupa mine vediēdu-me că fugu si voia se me prindia:

„Hangiu lu dupa mine; Ci eu mōncāndu pamentulu
Mānata de grōz'a mortii, inaintezu că vēntulu.“

Rele tempuri se fuga omu de omu!

„Mai sprintenu de picioru fugii de nu me-a potutu ajunge hangiu lu dracului:

In fug'a mea de mōrte me 'mpedecai de-odat'
Me clatii o clipa apoi pre facia cadu.

Nu sciu cātu voiu fi statu la pamentu, căci in spaim'a cea mare nu sciam de mine. Intr'unu târdiu me-am trezitu si 'mi aducu aminte de hangiu lu, dar' totusiu nu sciam aceea că ore visezu ori ce-i cu mine. Nu am indrasnitu se me scolu din grōp'a, in care am fostu caditu, me temeam de o parte că de me voiu scolă pōte se me vedia hangiu lu din ciarda; asiu fi statu lungitu la pamentu, dar' ērasi nu-mi venia bine, pentruca me temeam că voru dă de mine ucigasii. Me facui totu urechia că dōra voiu potē audi cev'a. Intr'unu târdiu totusiu mi se parû ca auzu unu sgomotu; am si saritu de josu si incepui a fugi. Dar' in spaim'a, in care erām ērasi fugiam in spre ciarda că unu nebunu. Stau la o vrēme in locu. Ce se facu?

In orb'a-mi alergare de-o claie me lovisem
De fēnu me-'mpedecasesi si ast'feliu me oprisem.

De fric'a cea mare asiu fi intratu ori unde, nu-mai se scapu. Incepusem a-mi face locu in clai'a de fēnu. Intru in ea dar' resuflām cām cu greu, si pōte că asiu fi moritu inadusitu. Dar' ce se vedi! ēta dau de-o gaura:

Dintāiu in zapaceala-mi de sēma n'am bagatu,
Că dase-mi de-o taina, de-unu lucru prē ciudatu.

Dar' mai mare mi-a fostu mirarea pentruca vediui că clai'a e fōrte inalta si lata, in ea eră unu cuibu bunu de hoti, in forma de claiă:

Si ce se vedi in densulu? Cei cāi ce se furase
Pre care carausii atātu i cautase.

De asiu fi vediutu tōte aceste atunci, cându cadusem in grōpa asiu mai cugetatu că me insiēla ochii si visezu dōra, dar' acum vediendu aeva cāii carausiloru, nu mai poteam se me indoiescu. Nici nu resuflasem bine si ēta auzu unu tropotu totu mai aprōpe. Voiām se me ascundu, cându Domnedieule, ce vediu! vediu pre hangiu venindu spre claiă calare tocmai pre cāii mei si dupa ei venia hangioic'a; ambii descalecara lānga claiē că apoi se intre pre usi'a, pre care o sciau ei; si ea i dise:

„Dar' dēca elu in fuga la lacu va fi sositu
Si chiar' cu carausii se va fi intālnitu.“

Atunci decumva le-a spusu că ce a patitu, va merge numai decātu in satu si-lu voru alarmă si apoi e vai de noi.

Totu eră mai bine dēca-ai fi-ascultatu

De mine, cum dīsesem, si se-lu fi junghiatu!

— Hangiu lu i dise se taca. Er' dens'a nu tacu ci 'lu facu atentu se se cugete la bietulu de porcaru, pre care 'lu ucisera:

„E vrēme multa draga, decāndu l'am omoritu
Si nime pāna-acum'a de elu n'a pomenitu? . . .

Nici negutiatoriulu credu că nu a potutu află urmele acestei fapte, căci dēca ar' fi sciutu de acēst'a ceva, atunci elu nu ar' fi mai venitu pre la noi, ci ne-ar' fi acusat indata. Dar' taci acum, i dise elu, că negutiatoriulu a buna sēma s'a cufundatu in lacu, căci altcum si acum mi s'ar' aretă in forma de naluca. — Cei alalti carausi nu voru veni curundu. — Er' ai nostrii de voru veni le vomu dīce: că negutiatoriulu a plecatu de multu. Carulu i l'am ascunsu in claiă er' pre sluga i l'am aruncatu in lacu, nu mai fi fricōsa, acolo sciu că se va intālni cu porcarulu.“

Diecūdu aceste, risera un'a si-mi legara cāii de unu paru si se departara. Eu, carele pāna atunci nu-mi prē aduceamu aminte de Domnedieu, 'mi facui cruce că Domnedieu me-a scapatu dela o mōrte sigura, apoi am plānsu si am inceputu a dice rogatiunile. Dupa ace'a me linisei si culcandu-me aeolo dormii fōrte liniscitu. Cāndu me-am treditu am auditu pre carausi vorbindu.“

„Aici betranulu pretinu invinsu de suveniru
Uitā că se-si urmeze alu povestirei firu; . . .
Atātu ne spusu inse, in ce'a sēra chiar'
Că-si luă pedēs'a drēpta parecii'a de telhari.“

Domnedieu nu uita de faptele s'ale nici candu, ci resplat'a cuvenita dupa faptele loru totu-de-a-un'a o impartiesce.

P. Grapini.

Necasulu unui barbatu

cu muiere rea.

Muierea mea, muierea mea . . .
In lume alt'a nu-i cá ea!
De cându a mea eu o numescu:
Pe di ce merge caruntiescu.

La minte 'ngusta, dar' la gura:
E larga, larga, cá o siura;
Cuvintele-i suntu cási aculu,
La fire sémena cu draculu.

Candu s'a maniatu nu-si affa locu,
Din gura vérsa numai focu;
Si nu-i o di, unu ciasu — vai mie! —
In care se nu se mania.

O clipa n'am de dins'a pace . . .
Ori ce o dóre, séu nu-i place
Afara, 'n casa, prin culina:
La tóte io-su numai, de vina!

Ori cum asiu vré se-i ambli 'n vóia,
La sufletu ea totu nu se móia;
Se-i facu pre placu si dupa doru:
Nu potu nici chiar' se me omoru:

O di se duce, alt'a vine,
Ea stá cu gur'a totu pe miné,
Si me strapunge pâna 'n óse
Cu limb'a ei cea veninósa.

Ori ce se dícu, eu n'am dreptate,
Ea tóta vorb'a mi-o combate:
In tóte dreptu numai ea are,
De-a disu mentiuna cátu de mare.

Asié traimu noi érn'a, vér'a . . .
Cu cértá 'n gura-adormimú sér'a,
Cu cért'a 'n gura ne sculámu:
Ba si prin visu ne totu certámu.

A fi, cá alti ómeni, in pace,
Ei nici chiar' unu minutu nu-i place:
Ea n'ar poté dór' nici traf,
Ne-avendu cu cine se sfádi . . .

Ah! cum asiu merge-adese-in lume:
Se nu-i audu nici chiar' de nume!
S'o lasu, ah! cum asiu vré de tare!
Asiu vré... asiu vré... dar' nu-su in stare.

Adesu pornescu, se nu mai víu . . .
Si ér' me 'ntornu . . . de ce?... nu sciu!...
E reu cu ea, dar' fora ea:
Viéti'a-mi pare si mai grea!

P. Dulfu.

Gacitura treianghiulara.

De Virgiliu Brendusianu.

Cuventulu iutregu aréta numele unui Principatu in mediulu
Europei.

Déca stergemu liter'a ultima ne remane imperfectulu unui
verbu romanescu.

Stergându inca una litera ne remane totu acel'a verbu dar'
in presente person'a a 3-a, statulu pasivu. ;

Déca stergemu inca o litera éra capetámu totu acelu verbu
dar' in persón'a 1-a, statulu pasivu.

Stergându inca o litera ne remane unu verbu romanescu ce
desu se aude prin gur'a tiereniloru.

Si in fine déca stergemu inca una litera remanemu cu o sin-
gura litera.

Terminulu pentru deslegare e 13²⁵ decemvre a. c.

Intre gâcitori se voru sortiá icóne frumóse si carti pretióse.

Deslegarea Gaciturei mestecate din nrulu 7.

Pe unde ambli

Pe unde ambli fetitia bela
Floriti'a are mai svavu mirosu.
Acolo cantulu de filomela
Resuna 'ndata mai gratiosu.

De ce se 'ntinde micuti'a-ti mâna
E multu fericé acelu objectu;
Cu cine gur'a-ti mereu se-'ngâna
Acel'a este ranitu in pieptu.

Pe unde ochii-ti de porumbele
Arunca odata privirea loru,
Acolo indata crescu floricele
Placute mândre cá-alu teu chipsóru.

Asia odata fetitia cara
Ai tei ochi mândrii mau deochiatu,
De-atuncea 'n sinu-mi e primavéra
Si cresce-o flóre ne incetatu.

Acésta flóre se chiama-amóre
Si cresce 'n mine neincetatu;
O rumpe-o dulce incântatore
Si-o pune in sinu-ti pré delicatu!

Josifu Vuleanu.

Bene o au deslegatu Domnele si Domnisiórele: Ann'a Stetiu n.
Romanu, Ludovic'a Popu Puscariu, Emili'a Onciu n. Ciavoschi,
Corneli'a Centea n. Dragosiu, Mari'a C. Popu, Minodor'a Stefanelli,
Emili'a Salvanu, Emili'a Romanu; si Domnii: Nicolau Stefu, Gri-
gore Craciunasiu, Joane Dicu a. Decanu, Panfilie Grapini, Augustinu
Lazaru, Georgiu Curteanu, Vasilie Ternavanu, Jacobu Muresianu.
In urm'a sortirei executate in 24 nov./6 decemvre premiale
escrise le-au dobânditu Domn'a Corneli'a Centea n. Dragosiu si
Domnii Vasilie Tarnavanu si Jacobu Muresianu.

Deslegarea Gaciturei numerice din nrulu 5 ni-o mai trami-
sese si D. Parteniu Moldovanu din Blasiu.

Unu teneru romanu, absolutu de pedagogia si can-
didatu de profesore, care scie bene limb'a romana si cea magiara,
precepe limb'a germana si e introdusu si in musica: ar' dorí a se
aplecá cá educatoriu si instructoriu in cutare casa onesta, pre lângá
cele mai moderate conditioni. — A se adresá la Redactiunea acés-
tei foie, care si din parte-si inca recomanda pre atensulu teneru
romanu cá pre unu omu onestu si pedagogu bunu.